

У результаті такого перекладу значення слова загалом зберігається, однак може втрачатись його стилістичний фон. Наприклад: *nerd* – неприємна, неприваблива людина, *wimpr* – слабка людина, невдаха, *buddy* – друг, товариш.

**Висновки.** Оскільки неологізми охоплюють практично всі сфери життя і лексичний склад

англійської мови постійно поповнюється ними, треба розуміти, яким чином необхідно перекладати ці лексичні одиниці українською мовою. Найбільш поширеними способами перекладу англійських неологізмів українською мовою є транскрибування/транслітерація, калькування, описовий переклад, пряме включення, приблизний переклад.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Борисова О.В. Способи перекладу неологізмів та особливості їх опанування студентами на заняттях з практики перекладу. *Мовні та концептуальні картини світу*. Збірник наукових праць. Київ : КНУТШ. Вип. 24, ч. 1. 2008. 359 с.
2. Дзюбіна О.І. Особливості утворення та функціонування семантичних неологізмів англійської мови в сфері інтернет-комунікації. *Записки з романно-германської філології*. 2014. Вип. 2 (33). С. 17–23.
3. Козаченко І.В. Особливості перекладу неологізмів англійської мови. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2014. № 25. Том 2. С. 166–168.
4. Комиссаров В.Н. Современное переводоведение. Москва : Р. Валент, 2011. 408 с.
5. Коровина Л.В. Трудности перевода неологизмов современной экономической тематики. URL: <https://mgimo.ru/upload/iblock/d89/korovina.pdf>.
6. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля–Київ, 2006. 716 с.
7. Шутова М.О. Неологізми в сучасній англійській мові. *Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2010. Випуск 21. С. 79–85.

УДК 378.371

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2020.13-2.20>

## ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОСОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ З ВИКОРИСТАННЯМ ВЕБТЕХНОЛОГІЙ

### LINGUA SOCIO-CULTURAL COMPETENCE FORMATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING USING WEB TECHNOLOGES

**Краснопольський В.Е.,**

*orcid.org/0000-0002-1413-2747*

*доктор педагогічних наук,*

*завідувач кафедри іноземних мов*

*Луганського державного університету внутрішніх справ*

*імені Е.О. Дідоренка*

**Тишакова Л.Т.,**

*orcid.org/0000-0001-9237-2730*

*кандидат педагогічних наук,*

*доцент кафедри іноземних мов*

*Луганського державного університету внутрішніх справ*

*імені Е.О. Дідоренка*

Стаття присвячена аналізу певних тенденцій сучасної методики, таких як: 1) впровадження міжкультурного підходу у процесі вивчення іноземної мови, 2) новітні модифікації комунікативного підходу, 3) реалізація формування лінгвосоціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови у ЗВО, 4) навчання іноземної мови з використанням вебтехнологій.

У новому столітті іноземна мова стала саме засобом «вживання» в умовах формування світового суспільства та глобального мислення. Успішний розвиток особистості, готової до «вживання», є процесом введення її в іншомовну культуру. Найбільш об'єктивним вирішенням проблеми ознайомлення студентів з іншомовною культурою можна запропонувати використання моделювання ситуацій реального міжкультурного спілкування, тобто навмисної конфронтації ситуацій рідної та іншомовної культури.

Створення моделі іншомовної культури є однією з основних вимог у процесі навчання іноземної мови як засобу «вживання». Це вимагає створення принципово нових компонентів навчально-методичних комплексів (НМК) як за змістом, так і за формою. Підготовка студентів до самостійного набуття знань стає одним з унікальних завдань

сучасної вищої освіти. Розвиток мережі Інтернет призвів до появи нової форми людського спілкування – електронної комунікації. Головні сфери її використання такі: текстові редактори, які допомагають розвивати писемне мовлення, перевіряти граматику і орфографію; інтерактивна мережа, яка дає змогу об'єднувати представників різних країн у загальну навчальну діяльність, розробляти спільні проекти, знаходити друзів завдяки електронному листуванню; робота з World Wide Web дає змогу не тільки відвідувати інші web-сторінки, але й створювати свої; використання мультимедійних програм, які об'єднують навчання з розвагою, таким чином, навчальний процес стає інтерактивним завдяки різноманітним рольовим іграм; електронні дискусійні групи і форуми, на яких представники різних культур вирішують загальні і важливі для них проблеми.

Істотним достоїнством використання інформаційних технологій є те, що придбання знань не має пасивного характеру. Навпаки, той, кого навчають від самого початку, втягується в активну пізнавальну діяльність, не обмежується лише оволодінням знанням іноземних мов, але неодмінно передбачає застосування їх для успішного вирішення різноманітних комунікативних завдань у спільній творчій діяльності. У зв'язку з цим особливо ефективні міжнародні проекти з носіями мови. У статті аналізується вплив таких тенденцій на вирішення різних комунікативних завдань у процесі навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі.

**Ключові слова:** лінгвосоціокультурна компетенція, вебтехнології, мотивація, іншомовна культура, когнітивна діяльність, соціокультурні реалії.

The article is devoted to analysis of some tendencies of modern methodology, such as: 1) implementation of intercultural approach in foreign language teaching; 2) the newest modifications of communicative approach; 3) realization of lingua socio-cultural competence during foreign language teaching at a higher educational institution; 4) foreign language teaching using information technologies.

In the XXI century foreign languages have become exactly means of “survival” in the conditions of world community formation and global thinking. Successful development of a personally ready to “survival” is a process of his entering into a foreign culture. The most objective solving of the problem of students’ acquaintance with foreign culture, as we believe, is modeling real intercultural intercourse situations: that is intentional confrontation of situations of native and foreign cultures.

Creation of the model of foreign culture is one of the basic requirements of foreign language teaching as means of “survival”. It requires working out new components of teaching-methodical complexes both in content and form. Students’ preparation to independent acquisition of knowledge is one of the unique objectives of the contemporary higher education.

Development of the Internet has brought the appearance of the new form of human communication – electronic communication. Main spheres of its use are the following: text editors which help to develop written skills, check up grammar and orthography; interactive network which enables to unite the representatives of different countries and involve them into common educational activity, to make up common projects, find friends due to e-mail; the work with WWW allows to surf other web-sites and make up ones own; application of multimedia programs which join studies and entertainment and, thus, educational process becomes interactive using new active methods of teaching; electronic debating groups and forums at which representatives of different cultures solve general and important issues for them.

The substantial merit of using information technologies is that acquisition of knowledge is not passive. Quite the opposite, the students from the beginning are involved into active cognitive activity, are not limited only to acquiring knowledge of foreign languages but use them for successful solving of various communicative tasks in joint creative activity. Working out international projects together with native speakers is especially effective. The article analyses the influence of such tendencies while solving various communicative tasks using Web technologies in foreign language teaching at higher educational institutions.

**Key words:** lingua socio-cultural competence, Web technologies, motivation, foreign culture, cognitive activity, socio-cultural realities.

**Постановка проблеми.** На сучасному етапі розвитку науки в Україні можна впевнено сказати, що часи, коли достатнім доказом опанування іноземної мови було вміння перекладати з іноземної мови та навпаки неаутентичні тексти, вже минули. Нині відбувається реформування навчального процесу у вишах України відповідно до загальноєвропейських вимог до якості освіти: інформатизація освітнього простору, інтеграційні процеси в сучасній вітчизняній освіті, налагодження українськими ЗВО співпраці з європейськими навчальними закладами у сфері навчальної та наукової діяльності, студентські міжнародні обміни, можливість здобуття другої вищої освіти та навчання за магістерськими програмами за кордоном.

В умовах оновлення соціальної, культурної, інформаційно-технологічної сфер українського суспільства формування національної свідомості

українців є першочерговим завданням. Однак формування національної свідомості неможливе без знання та визнання національної культури представників інших етнокультур. Кроскультурні стосунки, таким чином, стають вимогою дня. Вони сприяють простішому природному процесу комунікації, полегшують встановлення взаєморозуміння між народами. З цієї точки зору формування соціокультурної компетенції в студентів на заняттях з іноземної мови з використанням вебтехнологій набуває особливої актуальності. У межах упровадження Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» у 2015 р. було затверджено Національну програму вивчення та популяризації іноземних мов «Go Global». На початку 2016 р. було розроблено план заходів щодо посилення вивчення англійської мови, де зазначено, що інтеграція вітчизняної освіти до європейського

та світового освітнього простору потребує володіння громадянами іноземними мовами на якісно новому рівні [2; 7].

Тому нині в Україні реалізуються нові підходи до навчання іноземних мов на основі європейського досвіду та вимог.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Актуальність вибору цієї теми продиктована вимогами, що притаманні сучасному полікультурному середовищу, для ефективного функціонування в якому майбутньому фахівцеві недостатньо тільки вивчати та розуміти іншомовну культуру за традиційних умов. Необхідний принципово новий підхід, який би ґрунтувався не тільки на засвоєнні студентами певних знань, умінь та навичок, а й формував би в них власне ставлення до різноманітних іншомовних явищ і фактів, сприяв би розвитку особистісного досвіду створення власних стратегій у майбутній навчальній діяльності студентів. Питання формування лінгвосоціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови досліджується вітчизняними та зарубіжними науковцями. Теоретичні питання міжкультурної компетентності розглядаються в наукових працях С. Тер-Мінасової, А. Хуторського, Г. Щілінської та ін. Дослідженню міжкультурної комунікації присвячені роботи О. Гончарука, О. Гарнопольського та ін. Використанню інформаційних технологій у навчанні іноземної мови присвячені дослідження С. Гончарової, О. Заболотської та ін. Водночас особливості міжкультурних комунікаційних процесів у студентському середовищі потребують більш детального дослідження, а реалізація формування лінгвосоціокультурної компетенції у процесі вивчення іноземної мови з використанням інформаційних технологій студентів досліджена мало. Неповна розробленість цієї проблеми зумовила вибір теми нашої статті.

**Постановка завдання.** Метою статті є дослідження умов для формування у студентів потреби у використанні іноземної мови як засобу реального спілкування у процесі міжкультурної взаємодії. Були поставлені такі завдання: проаналізувати дані науково-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження; дослідити зв'язок соціокультурної компетенції та мотивації до вивчення іноземної мови з використанням вебтехнологій.

**Виклад основного матеріалу.** Комунікативна компетенція тісно пов'язана з лінгвосоціокультурною компетенцією, яка є одним із важливих компонентів забезпечення повноцінного міжкультурного спілкування та взаєморозуміння. Лінгвосоціокультурна компетенція формується

у взаємозв'язку з соціальним середовищем у процесі надбання особистістю соціального досвіду. Теорія «культурно-історичного розвитку особистості» була запропонована Л.С. Виготським і потім розвинена Б.Г. Ананьєвим, А.Н. Леонтьєвим та іншими вченими. З точки зору цієї теорії соціалізація відбувається під впливом національної культури. Неможливо зрозуміти генезис особистості у відриві від культурної спільноти. Засвоєння національної культури має місце не лише у процесі соціалізації дитини. Воно відбувається, якщо людина пориває з етичною або національною спільнотою, в якій вона виросла. Тоді використовується термін «акультурація», введений у методичку викладання іноземних мов Е.М. Верещагіним і В.Г. Костомаровим [3, с. 250–270].

Вони розглядають акультурацію як засвоєння особистістю, яка виросла в культурі А, елементів культури Б. Людину, яка володіє культурами А і Б, називають особистістю на рубежі культур, формування якої, на наш погляд, має бути однією з основних цілей навчання ІМ як засобу «вживання». З соціально-психологічної точки зору особа має бути готовою до вторинної акультурації і міжкультурного спілкування. Ця готовність особи виявляється в таких якостях: усвідомлення власної ідентичності і презентація її, тобто здатність особистості зрозуміти власне бачення світу й усвідомити той факт, що власне сприйняття зумовлене соціокультурними чинниками і колективним менталітетом; рольова дистанція, тобто здатність абстрагуватися від власної позиції (ролі), поглянути на неї з боку, зрозуміти, що є інше бачення світу зі своїми стереотипами; емпатія, тобто здатність увійти до ситуації представника іншої соціально-культурної спільноти; здатність особистості не боятися зустрічі з «чужим», не уникати його, а вступати в контакт, витримуючи самі суперечливі чекання і вимоги. Успішний розвиток особистості, готової до «вживання», є процесом входження її в іншомовну культуру. Проте однієї соціально-психологічної готовності особистості до міжкультурного спілкування замало. Необхідно врахувати, що взаєморозуміння майбутніх комунікантів буде детерміновано їхнім володінням певним комплексом засобів впливу. Не треба помилково вважати, що формування лінгвосоціокультурної компетенції зводиться до тренінгу певної суми правил, норм і сценаріїв поведінки.

Першою умовою виступає саме створення таких умов, які б виступали як механізми соціальної взаємодії і сприяли інтелектуальному засвоєнню норм і моделей мовленнєвої та немовленнє-

вої поведінки, зумовлених соціумом країни, мова якої вивчається. Соціальний контекст пов'язаний із необхідністю для комунікантів знати і враховувати в конкретній ситуації задані цією мовною спільнотою готові стандарти, норми, правила, мало варійовані структурні і рольові форми спілкування. У процесі комунікації поняття «соціальний контекст» доповнюється поняттям «контекст культури», до якого В.Я. Миркін зараховує знання реалій, історії, культури народу [5, с. 122–130].

Якщо «контекст культури» передбачає знання реалій, загальних для всього мовного колективу, то психологічний контекст – це взаємне знання реалій, пов'язаних із кожним із співбесідників. У процесі міжкультурної комунікації необхідно враховувати, що комуніканти як представники різних соціумів володіють різними соціальними і культурними контекстами. На мовленнєві дії тих, хто спілкується, загалом впливають такі чинники: світогляд, переконання, стосунки, цінності, установки, соціальні взаємодії, засоби спілкування, релігія тощо. Якщо ця умова не виконується, то в процесі реального іншомовного спілкування це призведе до того, що поведінкові норми культури, які потрібно знати, враховувати і використовувати у спілкуванні, сприйматимуться як чужі і незвичні. Незнання особливостей національної культури та менталітету призводить до стану дискомфорту і навіть протесту.

Як найбільш об'єктивне вирішення проблеми ознайомлення студентів з іншомовною культурою можна запропонувати використання моделювання ситуацій реального міжкультурного спілкування, тобто навмисної конфронтації ситуацій рідної та іншомовної культури. Варто зазначити, що факт неможливості відтворення на заняттях повної об'єктивної картини іншомовного світу та його культури залишається поза всякими сумнівами. Ми вважаємо, що відтворення соціально-культурного простору та елементів соціально-культурного оточення можливе в навчальних умовах лише через максимальне насичення процесу навчання мультимедійними матеріалами мережі Інтернет. Розробка моделі іншомовної культури є однією з основних вимог у процесі навчання іноземної мови як засобу «виживання». Одним із важливих компонентів формування соціокультурної компетенції є знання соціокультурних реалій. Поняття «реалій» включає в себе назву властивих тільки певним народам предметів матеріальної культури, фактів історії, імен національних і фольклорних героїв, міфологічних істот. Саме в реаліях найбільш наочно проявляється близькість між мовою і культу-

рою. Порівняно з іншими словами мови відмінною рисою реалій є характер предметного змісту, тобто тісний зв'язок предмета, явища, що позначають реалії, з історичним відрізком часу. Можна зробити висновок, що реаліям притаманний відповідний мовний колорит. Як і мовні явища, які тісно пов'язані з культурою країни досліджуваної мови, реалії швидко реагують на всі зміни у розвитку суспільства. У 70-і роки ХХ століття виникла реалія *hippi*, що позначала молодь, яка заперечувала мораль суспільства, а нині переглянута і вказує на людей, що відрізняються екстравагантним одягом і манерою поведінки.

У процесі зіставлення мов і культур викладач загострює увагу студентів як на реаліях, властивих лише одній мові (наприклад, *drugstore*), так і на реаліях, які в різних культурах відрізняються відтінками значення (наприклад, *cuckoo's call* в народних повір'ях американців позначає пророкування, скільки років залишилося дівчині до заміжжя). Найбільшу складність у спілкуванні з носіями мови викликає використання ними топонімічних і антропонімічних реалій. Хоча об'єкти і особистості, що позначаються ними, можуть бути відомі і за межами згаданої країни, асоціації, пов'язані з ними, є частиною національної культури і можуть бути невідомі представникам іншого етносу. Це значною мірою може ускладнити процес комунікації.

Однією з основних умов успішного встановлення міжособистісного контакту є оволодіння студентом етикетом поведінки і спілкування взагалі. Варто зазначити, що як будь-які нормативні правила, правила етикету використовуються виключно в стандартних ситуаціях, тобто ситуаціях, які багаторазово трапляються в житті людини, а тому піддаються нормуванню та соціально-культурному регулюванню. Ось чому так важливо формувати моделі етикетної поведінки студентів на заняттях іноземної мови для успішного мовного контакту з представниками різних лінгвістичних соціумів. Підготовка студентів до самостійного набуття знань стає одним з унікальних завдань сучасної освіти.

Нині використання вебтехнологій стає необхідним і неминучим у сучасному навчанні іноземної мови. Одним з основних позитивних факторів можна виділити створення позитивного емоційного фону, який формує, на нашу думку, стійку мотивацію в навчанні іноземної мови, яка гарантує успіх і почуття задоволення від роботи. Значно розширюється і мотиваційна основа навчальної діяльності. Використовуючи вебтехнології, студенти отримують інформацію

з сайтів газет та телевізійних каналів, самі беруть інтерв'ю, проводять відеоконференції.

Вебквест – це інтерактивна навчальна діяльність, що включає в себе три основні елементи, які відрізняють її від простого пошуку інформації в інтернеті: *наявність проблеми, яку потрібно вирішити, пошук інформації з проблеми, рішення проблеми*. Участь студентів у вебквестах дає змогу створити таке мовленнєве середовище, яке необхідне для повноцінного навчання іноземної мови, для формування мислення, яке сприяє розвитку міжкультурного взаємозв'язку та «виживанню» в умовах сучасного інтегрованого суспільства.

Наведемо сайти, які можуть надати істотну допомогу під час збору інформації:

Сайт газети The Washington Post (<http://www.washingtonpost.com>) має 5 основних рубрик: новини, стиль життя, спорт, рекламні оголошення і новини ринку. Робота з газетою в режимі онлайн надає унікальні можливості міжкультурної комунікації. Студенти можуть ознайомитися з поточними подіями, порівняти коментарі різних авторів, а також скористатися посиланням, що дає змогу встановити зв'язок із видавництвом.

Сайт газети The New York Times (<http://www.nytimes.com>) пропонує викладачам та студентам навчальну версію своєї газети з поурочними розробками.

Сайт газети BBC World Service (<http://www.bbc.co.uk/worldservice>) пропонує не тільки прочитати статті, а й прослухати їх, вибравши відповідний рівень володіння мовою.

Незаперечна перевага версій онлайн-газет порівняно з їх друкованими версіями – це актуальність. Читання й обговорення останніх світових новин для студентів цікавіше і корисніше, ніж робота зі старими друкованими версіями видань. Новини в інтернеті постійно оновлюються і дають змогу студентам орієнтуватися в ширшому колі

подій і заголовків, будучи зручно співвіднесеними за темами і відповідними посиланнями.

На сайті [americanenglish.state.gov](https://americanenglish.state.gov) представлений інтерактивний віртуальний тур Білим домом (<https://americanenglish.state.gov/white-house-interactive-tour>). Студенти можуть переглянути ексклюзивні відеоролики, здійснити поїздку по Західному Крилу, резиденції Президента, Східному Крилу і Південній галявині, дізнатися про використання кімнат Білого дому протягом всієї історії.

**Висновки.** Таким чином, у результаті формування соціокультурної компетенції студенти мають оволодіти такими знаннями: лінгвокраїнознавчими (реалії країни мови, що вивчається, мовленнєва та немовленнєва поведінка в ситуаціях усного спілкування, безеквівалентна лексика, фонова лексика), країнознавчими (природно-кліматичні умови, суспільно-політичні, економічні та соціальні особливості, основні етапи історичного і культурного розвитку країни, що вивчається), знаннями про культуру країни мови, що вивчають (традиції і звичаї, побут, особливості національного характеру і психології країни, що вивчається).

Вебквест-технологія загалом виступає як ефективний засіб формування соціокультурної компетенції, яка поєднує самостійний пошук студентами навчальної інформації і контроль її засвоєння, змішані форми навчання, проектний, комунікативний і проблемний методи навчання, командну роботу, створення мовного середовища і створення на його основі умов для використання іноземної мови на практиці [1, с. 338].

Перспективи подальших розвідок ми вбачаємо в дослідженні інноваційних технологій навчання, які сприяють формуванню соціокультурної компетенції в процесі навчання іноземної мови у ЗВО як засобу «виживання».

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Гончарова С.А. Использование онлайн-сервисов сети интернет в учебном процессе вуза. *Международный конгресс по информатике: информационные системы и технологии* : материалы международного научного конгресса 31 окт. – 3 нояб. 2011 г. : в 2 ч. Ч. 1. Минск : БГУ, 2011. С. 336–339.
2. Go Global : Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign Language Learning and Promotion Initiative). URL: [http://osvitacv.com/uploads/go\\_global.pdf](http://osvitacv.com/uploads/go_global.pdf).
3. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Москва : Индрик, 2005. 1040 с.
4. Заболотська О.О. Актуальні проблеми методики викладання англійської мови. *Педагогічні науки* : Збірник наукових праць. Випуск LVIII. Частина 2. Херсон, 2011. С. 126.
5. Мыркин В.Я. Лингвистика. *Обучение. Культура* : сборник статей. Архангельск : Помор. университет. 2007. Вып. 1. 304 с.